

Original article

Üniversite Öğrencilerinin Kendilerine İlişkin Dijital Okuryazarlık Algıları

Digital Literacy-Writing Perceptions of University Students About Self

Duygu Doğan *

Department of Education Sciences, Gazi Education Faculty, Gazi University, Ankara, Turkey

Özet

Dijital okuryazarlık; bireyin bilgi iletişim teknolojilerini etkin öğrenmesini kapsarken bu teknolojilerle hayatın herhangi bir bağlamında sorunlarına çözüm bulacak, teknolojilerin bilinçli, güvenli, yasal ve ahlaki kullanımıyla ilgili yeterliklerini ifade eder. Bu konudaki ön yargı ise eğitimde bilgisayar ve diğer teknolojik aletlere ayrılan zaman nedeniyle bunların, öğrencilerin sosyal becerilerini zayıflatabileceği düşüncesidir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler günlük yaşamda dijital teknoloji kullanımı ihtiyacını artırmış, aynı zamanda dijital okuryazar olmayı zorunlu hale getirmiştir. Özellikle günümüzde yaşanan salgın hastalığın da etkisiyle uzaktan eğitim, uzaktan eğitimin geliştirilmesi, kullanımı, dijital okuryazar olma konusu önem kazanmıştır. Bu çalışmanın amacı ise üniversite öğrencilerinin kendilerine ilişkin dijital okuryazarlık algılarını incelemektir. Çalışmanın verileri 6 adet açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Çalışmanın örneklemini Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan, amacına uygun olarak belirlenmiş 10 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrenciler dijital okuryazar olmak için arama motoru kullanabilme, bilgiye erişebilme, veri aktarabilme, bilgiyi paylaşabilme, bilginin doğruluğunu kontrol edebilme, bilgiyi kullanabilme, dijital araçlarla iletişim kurabilme, gibi teknik becerilere; yeniliklere açık olma, ilgi duyma, bilinçli olma gibi duyuşsal becerilere sahip olmak gerektiğini belirtmişlerdir. Dijital araçların bağlamsal kullanımı ile ilgili en çok şunların vurgulandığı belirlenmiştir; eğitim için kullanım, sosyal medya kullanımı, yeni bilgiler edinmek için kullanım, iletişim amaçlı kullanım. Çevrimiçi ortamlara güvenli katılım ile ilgili görüşler incelendiğinde öğrencilerin %90'ı bu ortamların güvenli olmadığını belirttikleri saptanmıştır. Güvensiz bulunmasına sebep olarak ise yanlış bilgi edinimi, kullanıcıların bilinçsizliği, kimlik doğrulamasının olmaması, her yaş grubunun çoğu şeye ulaşabilmesi belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuryazarlık, Dijital Okuryazarlık, Teknoloji, Dijital Teknoloji.

Abstract

Digital literacy; While it covers the effective learning of information and communication technologies, it expresses the competencies related to the conscious, safe, legal and moral use of technologies that will find solutions to their problems in any context of life with these technologies. The prejudice on this issue is the thought that due to the time allocated to computers and other technological devices in education, these may weaken students' social skills. Developments in information and communication technologies have increased the need to use digital technology in daily life, and at the same time made it compulsory to be digital literate. Especially with the effect of the epidemic that is experienced today, distance education, the development and use of distance education, and the issue of being digital literate have gained importance. The aim of this study

* Corresponding author:

Duygu Doğan, Department of Education Sciences, Gazi Education Faculty, Gazi University, Ankara, Turkey.
Email: duygubas05@mail.com

is to examine the digital literacy perceptions of university students about themselves. The data of the study were collected using a semi-structured interview form consisting of 6 open-ended questions. The sample of the study consists of 10 university students who are studying in Gazi University Gazi Faculty of Education and who are determined according to their purpose. Content analysis method was used in the analysis of the qualitative data obtained. According to the findings obtained from the research, the students have technical skills such as using search engine, accessing information, transferring data, sharing information, controlling the accuracy of information, using information, communicating with digital tools to become digital literate; They stated that it is necessary to have affective skills such as being open to innovations, being interested and being conscious. With regard to the contextual use of digital tools, it has been determined that the most

emphasized are; use for education, use of social media, use to acquire new information, use for communication purposes. When the opinions about safe participation in online environments were examined, it was determined that 90% of the students stated that these environments were not safe. It was stated that the reasons for being considered insecure were wrong information acquisition, unconsciousness of users, lack of identity verification, and access to most things by every age group.

Keywords: Literacy, Digital Literacy, Technology, Digital Technology.

Received: 27 January 2021 * **Accepted:** 15 May 2021 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/jtae.2020.283.2>

GİRİŞ

Teknoloji farkındalığı, teknoloji kullanımı, teknolojiden yararlanma ve teknolojik üretim yaşadığımız dijital çağın bir gerekliliği haline gelmiştir. Dijital çağda dijital araç kullanımının bilinmesi, internet aracılığıyla bilgiye ulaşabilme, sosyal ağların kullanımının bilinmesi, sanal oyunların oynanabilmesinden daha fazlası gerekmektedir. Kullanıcıların teknik, duyuşsal, fiziksel ve sosyolojik anlamda birçok beceriye sahip olması beklenmektedir.

Dijital okuryazarlık için yapılmış en kısa tanım “dijital çağda hayatta kalma becerisi” şeklindedir (Eshet-Alkalai, 2004). Dijital okuryazar bir birey dijital araç aracılığıyla bilgiye etkin bir şekilde ulaşabilen, ulaştığı bilgiyi analiz edebilen, bu bilginin doğruluğunu teyit edebilen, ulaştığı bilgi sayesinde yeni bilgiler üretebilen ve elde ettiği bilgiyi dijital ortamda paylaşabilen kişilerdir. Bunun yanında sanal ortamda bıraktığımız kişisel bilgilerimize tüm kullanıcıların erişebilmesi, bilinçli davranma gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Dijital okuryazarlık becerisi eğitim-öğretim süreçlerinde kazanılması gereken en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Üniversite öğrencilerinin hem eğitim hayatında hem de mesleki hayatında kullandığı dijital araçtan veya ortamdan tam verim alabilmesi için dijital anlamda yeterli olması beklenmektedir. Öğrencilerin bu yetkinliği kazanması için en uygun zaman eğitim süreçleridir. Bu araştırma ise üniversite öğrencilerinin eğitim sürecindeki dijital okuryazarlık durumlarına yönelik algılarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin kendilerine ilişkin dijital okuryazarlık algılarını incelemektir.

MATERYAL ve METOD

Kapsam

Araştırma yarı yapılandırılmış görüşme formuna alınacak cevaplar ile sınırlıdır. Araştırma 2019-2020 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrenim görmekte olan 10 üniversite öğrencisini kapsamaktadır. Katılımcılar kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların Demografik Özellikleri	Değişkenler	Frekans	Yüzde(%)
Bölüm	Okul öncesi öğretmenliği	1	10
	Fen bilgisi öğretmenliği	2	20
	Türkçe Öğretmenliği	4	40
	Almanca Öğretmenliği	2	20
	Özel eğitim Öğretmenliği	1	10
Yaş	18-22	9	90
	22 ve üzeri	1	10
Cinsiyet	Kadın	9	90
	Erkek	1	10
Mezun Olunan Lise	Devlet okulu	10	100
	Özel okul	-	-

Tablo 1’ de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin %90’ı kadın iken yalnızca %10’ u erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların % 90’ı 18-22 yaş aralığında iken 22 ve üzeri yaşta bulunan katılımcı yüzdesi %10’dur. Katılımcıların tamamı devlet okulu mezunu olmakla birlikte araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim görmektedir.

Yöntem

Nitel olarak gerçekleştirilen bu çalışma; güncel olan ve araştırmacı kontrolünün değişkenler üzerinde olmadığı durumlarda bu durumun sebeplerini, nedenleri ve sonuçlarını anlamak, tanımlamak ve betimlemek için kullanılan araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması olarak yürütülmüştür. Katılımcılardan sayısal veri yerine konuyla ilgili detaylı bilgi toplamak ve bu bilgileri yorumlamak için yazılı görüş formları kullanılır (Çepni, 2012; Yıldırım & Şimşek, 2008). Katılımcılar açık uçlu sorulardan oluşan bu formlara gerçek düşünce ve görüşlerini nedenleriyle beraber yazarlar (Merriam, 2009). Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulmuş 6 adet sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu 2 bölümden oluşmakta olup, ilk kısımda katılımcılardan demografik bilgiler istenmektedir. Görüşme formunun ikinci kısmında ise

dijital okuryazarlığın farkındalığı, bağlamsal kullanım, güvenli katılım, dijital kimlik yönetimi ve temel araç ve ortamlar bilgisine ilişkin görüşler alınmak üzere sorular bulunmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna yönelik iki alan uzmanının görüşü alınmıştır. Gelen görüşler doğrultusunda düzenlemeler yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda yer alan ve üniversite öğrencilerine yöneltilen sorulardan bazıları şu şekildedir: 1. Sizce dijital okuryazar olmak için hangi becerilere sahip olmak gerekir? 2. Dijital araçlarınızı kullanırken ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

Araştırmacı tarafından hazırlanan “Dijital Okuryazarlığa İlişkin Yazılı Görüş Formu” katılımcılara araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi dünya görüşlerinin, tutumların, önyargıların, fikirlerin ortaya çıkmasına ve bunların karşılaştırılmasına izin verir. Birbirine benzeyen veriler ortak temalar çevresinde toplanır (Marvasti, 2004). Araştırmada öncelikle formlar numaralandırılmıştır. Bu bağlamda yazılı olarak toplanan veriler kodlanmış, daha sonra anlam benzerliğine göre alt temalar altında birleştirilmiş, oluşturulan bu alt temalar da ana temalar altında toplanmıştır. İçerik analizinin son aşamasında veriler ışığında elde edilen temalar arasındaki ilişkiler belirlenerek bulgular açıklanmaya çalışılmıştır. Kodlamaların güvenilirliğini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan kodlama listesi başka bir araştırmacı tarafından da kullanılarak kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Her iki araştırmacının yaptığı kodlamalar eşleştirilerek ortaya çıkan farklılıklar belirlenmiştir. Miles ve Huberman’ın (1994) Uzlaşma Yüzdesi = $\frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})} * 100$ formülü kullanılarak kod uyumu yüzdesi %82 olarak hesaplanmıştır.

Veriler değerlendirilirken frekans ve yüzde kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 2. Dijital Okuryazar Olmak İçin Sahip Olunması Gereken Becerilere İlişkin Görüşler

Tema	Alt Temalar	Frekans	Yüzde (%)
Dijital Okuryazar Olmak İçin Sahip Olunması Gereken Beceriler	Arama Motoru Kullanabilme	7	19,4
	Bilgiye Erişebilme	4	11,1
	Veri Aktarabilme	6	16,6
	Yeniliklere Açık Olma	22	5,5
	İlgi Duyma	1	2,7
	Bilgiyi Kullanabilme	4	11,1
	Bilgiyi Paylaşabilme	3	8,3
	İletişim Kurabilme	3	8,3
	Dijital Ortamlarda Eğlenebilme	3	8,3
	Bilgi Doğruluğunu Kontrol Edebilme	2	5,5
	Bilinçli Olma	1	2,7

* Katılımcıların birden fazla görüşü bulunmaktadır.

Tablo 2’de yer alan, dijital okuryazar olmak için sahip olunması gereken becerilere ilişkin görüşler incelendiğinde çoğunluğun arama motoru kullanabilme, veri aktarabilme, bilgiye erişebilme, bilgiyi kullanabilme becerilerini dile getirdiği görülmektedir. Bilinçli olma ve ilgi duyma becerileri de katılımcılar tarafından görüşlerde belirtilen ifadelerdendir. Aşağıda bazı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir:

Ö7 ‘‘Bilinçli olmalı ve interneti doğru şekilde kullanabilmeli.’’

Ö8 ‘‘Arama motorunu etkin bir şekilde kullanarak erişilen bilgiyi doğru kullanma becerisine sahip olmak gerekir. Bilgiye erişmiş olmak dijital okuryazar olmak için yeterli değildir. Doğru bilgiyi tespit ettikten sonra da bir ortamdan diğer ortama veri aktarabilmek gerekir.’’

Ö10 ‘‘Dijital okuryazar olmak için arama motoru kullanabilme, bilgiye erişebilme, bilgiyi kullanabilme, bilgiyi paylaşabilme, diğer bireylerle iletişim kurabilme, bir ortamdan diğer ortama veri aktarabilme, dijital ortamda eğlenebilme gibi becerilere sahip olmak gerekir.’’

Tablo 3. Dijital Araçları Kullanırken Karşılaşılan Sorunlara ve Çözümüne İlişkin Görüşler

Tema	Alt Temalar	Frekans	Yüzde(%)
Dijital Araçları Kullanırken Karşılaşılan Sorunlar	Sorun Yaşamama	1	11,1
	Yazılım Sorunları Yaşama	3	33,3
	Bağlantı Sorunlarıyla Karşılaşma	3	33,3
	İnternet Erişimi Kısıtlaması	1	11,1
	İstenmeyen Görüntülerle Karşılaşma	1	11,1
Dijital Araçları Kullanırken Karşılaşılan Sorunların Çözüm Yolları	Bilenlere Sorarak Öğrenme	3	42,8
	Sorunları Çözmede İnternette Yararlanma	3	42,8
	İstenmeyen Görüntülerin Engellenmesi	1	14,4

* Katılımcıların birden fazla görüşü bulunmaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde dijital araçları kullanırken karşılaşılan sorunların başında yazılım ve bağlantı sorunları gelmektedir. Öğrenci görüşlerine göre bu sorunların çözümünde, genel itibariyle bilenlerden veya internette yardım alındığı, istenmeyen görüntülerin engellendiği dile getirilmektedir. Ö7 ve Ö10 katılımcıları ifadelerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Ö7 ‘‘İstemediğim görüntüleri görmek zorunda kalıyorum ve çözüm yolu olarak engellemeyi görüyorum.’’

Ö10 ‘‘Dijital araçları kullanırken donanım ve yazılım sorunlarıyla karşılaşıyorum. Bu sorunların çözümünde daha bilgili kişilerden yardım alıyorum.’’

Tablo 4. Dijital Araçların Kullanım Amaçlarına İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde
Dijital Araçların Kullanım Amaçları	Eğitim İçin Kullanma	3	18,7
	Sosyal Medya İçin Kullanımı	7	43,8
	Yeni Bilgiler Edinmek İçin Kullanma	2	12,5
	İletişim Amaçlı Kullanım	4	25

* Katılımcıların birden fazla görüşü bulunmaktadır.

Tablo 4’de de görüldüğü üzere dijital araçların kullanım amaçlarına ilişkin alınan görüşlerin çoğunluğu sosyal medya için kullanım şeklindedir. İletişim amaçlı kullanım da görüşler arasında dikkat çekmektedir. Ancak eğitim ve yeni bilgiler edinmek amacıyla kullanım azınlıktadır. Aşağıdaki ifadelerde Ö1 ve Ö7’de benzer kullanım sebeplerinden bahsetmektedir:

Ö1 *“Google Drive’ da makale yazıyoruz. Onu diğer arkadaşlarımla paylaşıyorum. Aynı anda makale çalışması yapmak, sosyal kayırmacılığı önüyor. Diğer cloud programlarını güvenli bulmadığım için kullanmıyorum. Resim, video gibi paylaşımlarda bulunmuyorum.”*

Ö7 *“Dijital araçları gün içinde aileme, arkadaşlarıma ulaşmak için ve güncel bilgilerden haberdar olmak için kullanıyorum.”*

Tablo 5. Dijital Araçların Eğitim Hayatındaki Kullanım Yerine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde(%)
Dijital Araçların Eğitim Hayatındaki Kullanım Amacı	Sunu Hazırlayabilme	9	39,1
	Bilgiye Erişebilme	9	39,1
	Veri Aktarımı	4	17,4
	Bilgiyi Teyit Etme	1	4,3

* Katılımcıların birden fazla görüşü bulunmaktadır.

Yukarıdaki tabloda dijital araçların eğitim hayatındaki kullanım yerine ilişkin görüşlere ait alt temalar incelendiğinde çoğunlukla sunu hazırlayabilme ve bilgiye erişebilme görüşlerine yer verilmiştir. Ders kitabına ulaşımın ekonomik anlamda zorladığı durumlarda ise bilginin doğruluğunu teyit etme amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Ö4’ün benzer ifadesi aşağıda verilmiştir:

Ö4 *“Derslerim için sunum ve makale için. Ayrıca dersin kaynağı ekonomik anlamda bütçemin yetmediği ders kitapları ve derste aldığım bilgiyi teyit için kullanıyorum.”*

Tablo 6. Dijital Araç ve Teknoloji Kullanımında Eğitim Hayatında Zorlanılan Taraflara İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde(%)
Dijital Araç ve Teknoloji Kullanımında Eğitim Hayatında Zorlanılan Taraflar	Herhangi Bir Zorluk Yaşanmıyor	8	72,7
	Sosyal Medya Kullanmamanın Getirdiği Eksiklik	1	9,1
	Fiziksel Sorun Yaşama	1	9,1
	Dijital Araçlara Maddi Koşullardan Dolayı Erişememe	1	9,1

* Katılımcıların birden fazla görüşü bulunmaktadır.

Tablo 6 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun (f=8) dijital araçları eğitim hayatında kullanırken herhangi bir zorlukla karşılaşmadığı görülmektedir. Öğrenci görüşleri incelendiğinde sosyal medya kullanmamanın getirdiği eksiklik ve maddi koşullar sebebiyle erişememe sorunu dikkat çekmekte olup aşağıdaki öğrenci görüşleri bunlara örnek teşkil etmektedir:

Ö1 *‘‘Dijital araç ve teknoloji kullanımında fiziksel sorun yaşıyorum. Örnek vermek gerekirse Excel gibi programların tüm özelliklerini kullanmayı bilmiyorum. Ayrıca sosyal sorun da yaşıyorum. Örnek vermek gerekirse Instagram, Facebook kullanmıyorum. Kullanan birileri yardım istediğinde onlara cevap veremiyorum. İletişim organı olarak kullanıldığında sorun yaşıyorum.’’*

Ö6 *‘‘Şahsi olarak dijital araçlara ilgim olduğu için bir sıkıntı yaşamamam da çevremdeki insanlar her zaman ekonomik ve kullanım zorluğundan şikayet ediyor.’’*

Tablo 7. Çevrimiçi Ortamların Güvenliğine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde(%)
Çevrimiçi Ortamların Güvenliği	Güvenli Buluyor	1	10
	Güvensiz Buluyor	9	90

* Katılımcıların birden fazla görüşü bulunmaktadır.

Tablo 7’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin %90’ı çevrimiçi ortamları güvensiz bulmakta iken %10’u güvenli bulmaktadır. Görüşler incelendiğinde genel itibariyle kullanım bilinçsizliğinden kaynaklı bir güvensizlikten bahsedilmekte olup yaş küçüklüğüne yapılan vurgu da dikkat çekmektedir. Buna ilişkin Ö1 ve Ö3’ün görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Ö1 *‘‘Forumları güvensiz buluyorum. Kişilerin paylaştığı özel bilgiler (kimlik bilgisi, hesap bilgisi vb.) çalınabilir. Sanal oyunlar da güvensiz. Kişileri manipüle ederek onların saldırgan davranış göstermelerini tetikleyebilir.’’*

Ö3 *‘‘Güvensiz buluyorum. Çünkü özellikle yaş grubu küçük olan çocuklar için yanlış örnek teşkil edebilecek içerikler mevcut sosyal medya sitelerinde. Aynı zamanda yine aynı yaş grubunda kişisel bilgilerin gizliliği bilinmediğinden çocuklar için tehlikeli olduğunu düşünüyorum.’’*

Tablo 8. Çevrimiçi Ortamların Güvenli-Güvensiz Bulunma Nedenlerine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde(%)
Güvenli Bulunması	Youtube'un Yararlı Görülmesi	1	100
	Forumların Güvensizliği	2	12,5
	Sanal Oyunların Güvensizliği	2	12,5
	Kimlik Doğrulamasının Olmaması	1	6,25
Güvensiz Bulunması	Yaş Grubu Küçük Olan Çocuklar İçin Yanlış Örnek Teşkil Etmesi	4	25
	Küçük Çocuklarda Kişisel Bilgi Gizliliğinin Bilinmemesi	2	12,5
	Sanal Arkadaşlıklara Sebep Olması	1	6,25
	Yanlış Bilgi Edinme	1	6,25
	Kullanıcıların Bilinçsizliği	1	6,25
	Her Yaş Grubunun Her Şeye Ulaşabiliyor Olması	2	12,5

* Katılımcıların birden fazla görüşü bulunmaktadır.

Çevrimiçi ortamların güvenli bulunup bulunmamasına ilişkin görüşlerin nedenleri yukarıda bulunan Tablo 8'de incelenmiştir. Güvenli bulunma nedenini ifade eden Ö1 görüşü aşağıdaki gibidir:

Ö1 *“Youtube’u güvenli ve yararlı buluyorum. Kanallara abone olunmadığı sürece bir sorun yaşanmayacağını düşünüyorum. İstatistik videolarını izlemek yararlı.”*

Tablo 8 incelendiğinde çevrimiçi ortamların güvensiz bulunmasına ilişkin nedenlerde çoğunlukla yaş grubu küçük olan çocuklarda örnek teşkil etmesi ifade edilmiştir. Kimlik doğrulamasının olmaması nedeniyle kişilerin zarar görebileceği, bilinçsiz kullanıcıların her şeye ulaşabiliyor olması da dikkat çekici görüşler arasındadır. Aşağıdaki görüşler bu ifadelerle benzer şekildedir:

Ö2 *“Güvensiz buluyorum. Sosyal medya üzerinde tanıma teşekküllü bir kimlik doğrulaması olmadığı için şahıslar, kötü düşüncelerle birlikte bu mecralarda insanlara yaklaşarak zarar verebiliyorlar.”*

Ö6 *“Güvensiz buluyorum. Çünkü kullanıcılar bu ortamları nasıl kullanacağını bilmiyor ve bu yüzden hatalar yapıyor. Ortamlar güvenli ama kullanıcılar bilinçsiz olduğu için şu an güvensiz.”*

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmanın sonucunda dijital okuryazarlık farkındalığı hususunda sahip olunması gereken becerilere ilişkin bilgiye erişebilme, bilgiyi kullanabilme, veri aktarabilme, bilginin doğruluğunu kontrol etme, ilgi duyma, bilinçli olma, dijital ortamlarda iletişim kurabilme gibi alt temalara ulaşılmıştır. Bu

doğrultuda üniversite öğrencilerinin dijital okuryazar olmak için sahip olunması gereken becerilere ilişkin farkındalık oluşturduğu söylenebilir.

Diğer taraftan bazı çalışmalar incelendiğinde genel itibariyle öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerine bakılmış, cinsiyet değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediği ele alınmıştır. Erkek öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık seviyelerinin bayan öğretmen adaylarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ve bu farklılığın erkek öğretmenler lehine olduğu görülmüştür. (Kıyıcı, 2008; Çetin 2016; Özerbaş & Kuralbayeva, 2018). Elde edilen sonuçtan erkeklerin bayanlara göre dijital araçlara daha meraklı olması çıkarılabilir.

Diğer bir araştırmada ise BÖTE bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri incelenmiş, katılımcıların dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak sınıf düzeylerine göre değişiklik gösterdiği görülmüştür. (Kozan & Bulut Özek,2018) Çalışmamızda ise tüm katılımcıların 1. Sınıf olması sebebiyle sınıf düzeylerine göre farklılığa bakılamamıştır.

Dijital araç kullanımında karşılaşılan sorunların başında yazılım ve donanım problemlerinin geldiği görülmektedir. Bu problemlerin çözümü için ise ne yazık ki öğrenciler yeterli bilgi ve birikime sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Sorunların çözümünde başvurulan yollardan biri de yine internet olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte öğrenciler tarafından dijital araçların kullanım amaçları incelendiğinde sosyal medya için kullanımın diğer kullanım amaçlarından önde geldiği görülmektedir. Genel itibariyle sosyal medya, eğlence veya iletişim kurma amacıyla kullanılmaktadır.

Öğrenciler dijital araçları eğitim amacıyla kullandığında herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmekle birlikte; dijital araçlara erişimi kısıtlayan nedenleri, fiziksel anlamda internet bağlantısı sorunları ve maddi koşulların yetersizliği olarak sıralamışlardır. Günümüzde üniversitelerde uzaktan eğitimin de mecburen gerekli görülmesi ve yeniden değer kazanmasıyla birlikte dijital araçların eğitim hayatında kullanımı da önem kazanmıştır. Öğrencilerin dijital ortamlar aracılığıyla bilgiye erişebilmesi, bilgiyi kullanabilmesi ve dijital ortam aracılığıyla paylaşabilmesi hususunda yetkin olmaları beklenmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, dijital çağda bu teknolojilere herkes tarafından kolaylıkla ulaşılabilmesi, internetin yaygın olarak kullanılması bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Yapılan araştırma göstermektedir ki üniversitede öğrenim görmekte olan öğrenciler bu sorunların bilincindedir. Dijital araçların her yaş grubu tarafından bilinçsizce kullanılması sonucu güvensiz dijital ortamlar oluşmakta olup kişisel bilgilerin istismarına, sağlıksız ilişkilerin oluşmasına, sanal dolandırıcılıkların artmasına yol açmaktadır. Dijital okuryazarlık düzeyleri, dijital araçların kullanımına ilişkin bilgi ve bilinç düzeyi arttıkça bu problemlerin azalacağı düşünülmektedir. Dijital okuryazarlık becerileri derslerin içeriğine entegre edilmeli, ebeveynlerin de dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Uzaktan eğitim ve e-öğrenme uygulamaları sosyal medya

ortamlarına uygun olarak tasarlanabilir. Öğrencilerin eğitim amacıyla kullanmaları için daha dikkat çekici hale getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç. (2015). Anne ve babaların ilköğretim ortaokul lise öğrencisi çocukları ile kendilerinin dijital okuryazarlıklarına ilişkin görüşleri. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaa.
- Çetin, O. (2016). Pedagojik Formasyon Programı ile Lisans Eğitimi Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 658-685.
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.
- Göldağ, B. & Kanat, S. (2018). Güzel Sanatlar Eğitimi Alan Öğrencilerin Dijital Okuryazarlık Durumları. *International Journal of Social Science*, 70(1), 77-92.
- Kıyıcı, M. (2008). Öğretmen Adaylarının Sayısal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kozan, M. & Bulut Özek, M. (2018). BÖTE Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıkların İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 107-120.
- Marvasti, A.B. (2004). *Qualitative Research in Sociology*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A guide to design and interpretation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Özerbaş, M.A. & Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.
- Üstündağ, M. T., Güneş, E., & Bahçivan, E. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Durumları. *Journal of Education and Future*, 12, 19-29.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.